

הערות לזיהויים חדשים*

א' לחנם טרח המחבר לזהות את גובלנא-גוולנה, שלשם אול ר' ירמיה, עם חורבת ג'לכונה הנמצאת בקצה הגולן. גובלנה-גוולנה (הגיסל פתוחה) אינה אלא הצורה הארמית של גולן, הנראית גם בצורה היוונית *Taurolanitis*. השם הוא מצוי במקומות אחרים גם בצורת גבלן; בעקבתא דמשיחא... הנזכר יחבר והנבדלן ישום ואנשי הנבול (1) יסוכבו מעיר לעיר ולא יחוננו (2). כאן הלא ברור שהגבלן הוא הגל-ארץ בהקבלה לגליל.

בירושלמי מסופר, כי אנפונינוס נתן את גבלונה (3) לרבי באריסות (4); מכאן מסתבר שרבי פטר את כפר צפת, אחת העיירות האסורות בתחום סוסיא (הגולן), משיעית (5). הנה כי כן יש לנו ארבע נוסחאות שונות (גובלנה, גוולנה, גבלן, גבלונה) לצורה הארמית של השם גולן.

ב' צדק וילנאי בקבעו, שבתלמוד נזכרים שני מקומות בשם בירי, המקום האחד הוא הכפר הידוע ביריא הסמוך לצפת. על בירי השנייה מסופר מעשה ביהודה ותלל, בניו של רבן גמליאל, שיצאו בקורדקסין (נעלים רחבות, מין סנדלים) בשבת בבירי ולעזה עליהם המדינה, כי בני בירי לא נהגו לצאת בשבת בקורדקסין. ומתוך מה שמסופר להלן נראה שבירי היא מדינת הים כמו ככול ועכו (6). לפי המדרש יבוא המשיח לצור ולצידון ולתדמור ולבירי. בירי היא איפא מדינה, עיר גדולה. האכרים הערביים של ימינו מביאים את תנוכת אדמתם מה בלד (העיר) אל המדינה (הכרך — ירושלים). השוואת בירי מצד אחד אל עכו ומצד שני אל צור וצידון מראה, שבירי היא עיר חוף גדולה. בירי זו אינה אלא בירוה, בירת הלבנון. אין הוכחות שכרוה היתה מיושבת בתקופת התלמוד, הל-ברוה היה מיושב בתקופת הברונזה; התיכונה עד סוף תקופת הברזל (7). המקום נושב מחדש בתקופת הערבית בימי הביניים.

י. פֶּרֶס

* וילנאי, ידיעות י', ע' 83 ואילך.

(1) גרסת המדרש: ואנשי הגליל.

(2) מש' סוטה ס', ט"ז; ב' שם מ"ט, ע"ב; שהש"ר ב', כ"ט לפסוק: התאנה חנטה פניה.

(3) ובדף' ויניציאה, רפ"ג: יבלונה.

(4) ירוש' שבוע' ו', א' = ל"ה, ע"ד למעלה.

(5) תוספ' שבוע' ד', ו'.

(6) תוספ' מ"ק ב', ט"ז; ב' פסח', נ"א, ע"א: ירוש' שם ד', א' = ל', ע"ד.

(7) מד' אגדת שה"ש, הוצ' שכטר, ע' 38; מד' ווטא על שה"ש, הוצ' בובר, ע' 33.

ר' (8) A. Alt, *PJB* 20 (1924), S. 26; 24 (1928), S. 60

זיהויים טופוגראפיים חדשים

ארב - ערוב

בנחלתו של יהודה היתה העיר ארב (1) ששמנה בא פערי הארבי, מנכווי דוד המלך (2). המקום ארב טרם זוהה אל נכון. אמנם אַרְבַּל סובר שמקומה בחרבות א-ראביה, כדרום תברון (3); אולם נדמה לי שהשם ארב נשתמר בשם הערבי ח'רבת ערוב, בין בית-לחם ותברון. ממעינות ערוב הובאו לפנים

(1) יהו' ס"ה, נ"ב.

(2) שמר"ב כ"ג, ל"ה.

(3) ר' M. Abel, *Géographie de la Palestine* II, p. 248